

Online ISSN: 3041-9255

Journal of Human Ecology

journal homepage: <http://www.landscapeecologyjournals.ir/>

Research Paper

Governance Indicators In Analysis And Evaluation Of The Status Of Urban Third World Countries With An Emphasis On The Cities Of Iran (Gorgan)

Javad samiei¹ Khodarahm bazi²

1 Geography, Human Sciences, Golestan University, Gorgan, Iran.

2 Associate Professor of Geography and Urban Planning, Department of Geography, Golestan University

Keywords

**Urban Good
Governance Sustainable
Urban Development
Gorgan City**

ABSTRACT

At the moment, the approach that is applied as the most effective, least costly and sustainable management style, introduces good urban governance in city management. A good urban governance pattern can be a new theory in response to new expectations and responsibilities, which can pave the way from the current state of affairs and a way to provide better public services for citizens. The purpose of this study is to study the existing situation in the city of Gorgan from the point of view of desirable governance indicators and in terms of urban sustainability. The research method was descriptive-analytic, which uses library-documentary materials, questionnaires and survey areas to collect the required information. The sample size in this research is 382 citizens of the neighbourhoods of the city of Gorgan (Mina gol, Qala Hassan, Gorganpars, Afsaran, Sar khajah, Mikhehe garan, Ghazagh mahale, Golha and Villa shahr). The data analysis method has been used by descriptive and inferential statistics and using spss-Excel and GIS software to analyze the views of citizens. The tests used in this study were parametric tests (One-Sample T Test, ANOVA and PERSON) and non-parametric tests such as (Binomial, Kruskal-Wallis test). The results of the research show that the status of governance indicators in all neighborhoods (areas of Gorgan city) is in an unfavorable situation from the point of view of the citizens, and also in an unstable situation in terms of urban stability. According to the Kruskal Wallis test, there is no difference except for the participation index, which is the same in all localities, and other studied indicators are significant, which indicates the existence of differences and non-uniformity of the studied indicators in the localities. Among all neighborhoods, the studied indicators of Qala Hassan neighborhood have a lower rank compared to other neighborhoods. According to the Pearson test, there is no significant relationship between the optimal urban governance approach and urban sustainability. The reason for that is the low status of urban governance and urban sustainability indicators.

*Corresponding Author.

Email Addresses: kh.bazi@gu.ac.ir

To cite this article:

samiei, J., & bazi, K. (2023). Analysis And Evaluation Of The Status Of Urban Governance Indicators In Third World Countries With An Emphasis On The Cities Of Iran (Gorgan). *Human Ecology*, 2(3), 224-241.

Doi: [10.22034/el.2023.395156.1012](https://doi.org/10.22034/el.2023.395156.1012)

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

شاپای الکترونیکی: ۹۲۵۵-۳۰۴۱

فصلنامه اکولوژی انسانی

[http:// www.landscapeecologyjournals.ir](http://www.landscapeecologyjournals.ir)

مقاله پژوهشی

تحلیل و ارزیابی وضعیت شاخص های حکمروایی شهری در کشورهای جهان سوم با تاکید بر شهرهای ایران (گرگان)

خداحم بزی^۱ جواد سمیعی^۲

^۱ دانشیار گروه جغرافیا، دانشگاه گلستان، گرگان.

^۲ کارشناسی ارشد رشته جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه گلستان، گرگان.

واژگان کلیدی

حکمروایی خوب شهری توسعه پایدار شهری شهر گرگان

چکیده

در حال حاضر رویکردی که به عنوان اثر بخش ترین، کم هزینه ترین و پایدارترین شیوه اعمال مدیریت می باشد، تحقق حکمروایی خوب شهری در مدیریت شهر است. الگوی حکمروایی خوب شهری می تواند نظریه ای جدید در پاسخگویی به انتظارات و مسئولیت های جدید باشد. الگویی که می تواند راه برون رفت از وضعیت فعلی و روشی برای ارائه خدمات عمومی بهتر برای شهروندان باشد. هدف از این تحقیق مطالعه وضع موجود شهر گرگان از منظر شاخص های حکمروایی مطلوب و از لحاظ پایداری شهری می باشد. روش تحقیق این پژوهش توصیفی- تحلیلی بوده که از منابع کتابخانه ای- اسنادی، پرسشنامه و پیمایش های میدانی جهت گردآوری اطلاعات مورد نیاز استفاده گردیده است. حجم نمونه در این پژوهش ۲۸۲ نفر (طبق فرمول کوکران) از شهروندان محلات مناطق شهر گرگان (میناگل، قلعه حسن، گرگانپارس، افسران، سرخواجه، میخچه گرگان، قزاق محله، گلها و ویلاشهر) می باشند. روش تحلیل داده ها به دو طریق؛ آمار توصیفی و استنباطی صورت گرفته است و از نرم افزار Excel - SPSS و GIS جهت تجزیه و تحلیل دیدگاه های شهروندان بهره برده شده است. در این پژوهش از آزمون های پارامتریک (آزمون های گروه تی تک، و پیرسون)، و از آزمون های غیر پارامتریک نظیر آزمون (آزمون کروسکال والیس) استفاده شده است. نتایج پژوهش نشان می دهد وضعیت شاخص های حکمروایی در همه محلات (مناطق شهر گرگان) آن هم از دیدگاه شهروندان در وضعیت نامطلوبی قرار دارد و همچنین به لحاظ ابعاد پایداری شهری هم در وضعیت ناپایداری قرار دارد. با توجه به آزمون کروسکال والیس که بغیر از شاخص مشارکت که در همه محلات یکسان می باشد، تفاوتی وجود ندارد، سایر شاخص های مورد مطالعه معنادار شده که بیانگر وجود تفاوت و یکسان نبودن شاخص های مورد مطالعه در محلات می باشد. در بین همه محلات، شاخص های مورد مطالعه محله قلعه حسن از رتبه پایین تری نسبت به سایر محلات برخوردار است. با توجه به آزمون پیرسون رابطه معناداری بین رهیافت حکمروایی مطلوب شهری و پایداری شهری وجود ندارد. که دلیل آن پایین بودن وضعیت شاخص های حکمروایی شهری و پایداری شهری می باشد.

رتال جامع علوم انسانی

۱. مقدمه:

رشد سریع و بی رویه شهرها و انبوه جمعیت شهرنشین جهان بیش از هر زمان دیگری نه تنها معنای هویت شهری و کارکردهای مورد انتظار آن را به ویژه در شهرهای بزرگ و مناطق پیرامون آنها تغییر داده است، بلکه مدیریت شهری را به یکی از پیچیده ترین و اصلی ترین عرصه های روابط حکومت و مردم تبدیل کرده است. از سوی دیگر امروزه در دنیا پذیرفته شده است که توسعه پایدار شهرها در صورتی تحقق می یابد که اهداف مردم سالاری، برابری در خدمات رسانی و حفظ محیط زیست با شکل گیری مدیریت واحد شهری و با رعایت اصول علوم روز شهرسازی، ترافیک شهری و نفی عادلانه منابع و درآمد شهری توأمان دنبال شود (عسکری زاده اردستانی و همکاران، ۱۳۹۷، ۳۱۰). مدیریت شهری را می توان سازمان فراگیر و در برگیرنده اجزای رسمی و غیررسمی موثر و کارآمد دانست که در ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی، کالبدی، حیات شهر تاثیر دارند و با ماهیت چند عملکردی در حوزه سیاست گذاری، برنامه ریزی و اجرا بر آن هستند تا به اداره هدایت، کنترل و توسعه همه جانبه پایدار شهر بپردازند و افزایش کیفیت زندگی شهروندان و رفاه شهروندان را محقق گردانند (رفعیان و حسین پور، ۱۳۹۰، ۱۶). تا قبل از دهه ۱۹۸۰ مدیریت دولتی سنتی پارادایم مطرح در حوزه مدیریتی بود اما با ظواهرشدن ابعاد منفی و نقاط ضعف آن در همین سال ها در کشور های انگلستان و آمریکا پارادایم دیگری به نام مدیریت دولتی نوین تولد خود را اعلام داشت و خصوصی سازی و پیمان کاری را شعار خویش قرار داد. اما وعده های این جریان فکری نیز در کشور مبدا آن سرابی بیش نبود و بزودی مشخص شد این پارادایم نیز قادر نیست خیر و رفاه مناسب و عادلانه ای برای شهروندان فراهم سازد پس بشر مجددا در جست و جوی پارادایم دیگری برآمد که ظهور خدمات عمومی جدید و حکم رانی خوب از جمله آنهاست. اولین مرجع که در این زمینه مباحثی را مطرح نمود بانک جهانی است که در گزارشی در سال ۱۹۸۹ آن را به عنوان ارائه خدمات عمومی کارآمد نظام فضایی قابل اعتماد و نظام اداری پاسخگو تعریف نموده است. بانک جهانی ابداع کننده واژه حکم رویی و توسعه دهنده این مفهوم است. ریشه نظری این موضوع به کارهای افرادی مانند مک لاین در انگلستان انجام داده ند برمی گردد (رفعیان و حسین پور، ۱۳۹۰، ۹۵) هدف الگوی نوین مدیریت شهری که تحت عنوان حکمروایی خوب شهری بیان می شود، توسعه پایدار شهری و افزایش زیست پذیری شهرها می باشد و با مؤلفه های مانند برنامه ریزی کاربری اراضی، طرحهای توسعه شهری، خدمات رسانی مناسب و اجرای ضوابط و قوانین توسعه شهری و... بر زندگی ساکنان شهرها تأثیر زیادی دارد و بنا بر اعلام سازمان ملل و سازمانهای بین المللی الگوی حکمروایی خوب شهری موجب افزایش کیفیت زندگی و کاهش فقر و... به ویژه در کشورهای در حال توسعه می شود (Biswas et al, 2019: 48). حکمرانی شهری، طبق تعریف زیست بوم سازمان ملل عبارت است از مجموع روشهای برنامه ریزی و مدیریت عمومی شهر از سوی افراد، نهادهای عمومی و نهادهای خصوصی و نیز فرایند مستمری است که از آن طریق، منافع متضاد یا متعارض با یکدیگر همراه شده و زمینه همکاری و کنش متقابل فراهم می آید. طبق این تعریف حکمرانی شهری، هم نهادهای رسمی و هم اقدامات غیررسمی و سرمایه اجتماعی شهروندان را در بر می گیرد (UN- HABITAT, ۲۰۱۶). حکمروایی شهری شامل قوانین است که می تواند در خدمت اهداف تأمین و ارائه رفاه و خدمات عمومی باشد. چنین ترکیبی را می توان با درگیر کردن ذینفعانی که منابع و قدرت مربوطه را در اختیار دارند در یک تعامل ساختارمند قانونی به دست آورد تا نتیجه جمعی را به سمت یک هدف مطلوبتر سوق دهد. (Chun Liang Lin و همکاران، ۲۰۲۲، ۱۰۶). آنچه حکمرانی خوب را از سنت های مدیریتی پیش از آن متمایز می سازد اصول و ارزشهایی است که ترویج می کند. اصولی که مبنای تحول در حکمرانی و دستیابی به توسعه مطلوب می شود (کاظمی و رحمانی، ۱۳۹۹، ۹۳). حکمروایی خوب شهری، یکی از چهار مشخصه توسعه پایدار و از ابزارهای آن به حساب می آید که از دهه ۱۹۸۰ به بعد در ادبیات توسعه مطرح شده است. براساس این مشخصه کشورهای در حال توسعه در زمینه استقرار و نهادینه سازی جامعه مدنی و مشارکت اجتماعی، امور، برنامه ها و فعالیت های پیشرو را تعریف و تدوین می کنند، بنابراین هدف حکمروایی خوب، توسعه انسانی پایدار و در کنار آن ایجاد شهری پایدار است که در آن ضمن تاکید بر توجه به کاهش فقر، ایجاد اشتغال و رفاه پایدار، حفاظت و تجدید حیات محیط زیست و رشد توسعه زنان، رویکرد فراهم ساختن بستر مناسب برای مشارکت و برنامه ریزی مشارکتی برای توسعه و اداره شهر، ایجاد حس شهروندی و شفافیت در برنامه ها اهمیت بسیار دارد. در حکمروایی خوب شراکت و تعامل میان سه رکن اصلی دولت، جامعه مدنی و بخش خصوصی در انجام پروژه ها و برنامه ها و فعالیت ها لازم است (زیاری و همکاران، ۱۳۹۷، ۴). حکمروایی مطلوب شهری فصل مشترک تمام کنشگران اجتماع است و ریشه در چشم انداز مدیریت عمومی نو دارد که از اواخر دهه ۱۹۸۰ با ابتکار بانک جهانی و مراکز اسکان بشر سازمان ملل و سایر نهادهای بین المللی در ادبیات توسعه وارد شده است. (مشکینی، مؤذن، ۱۳۹۳: ۹۹) توسعه پایدار شهری تنها یک مفهوم اقتصادی نیست که بتوان با تغییرات کالبدی و ایجاد زیرساختهای فیزیکی به آن دست یافت، بلکه مفهومی همه جانبه و جامع در زمینههای مختلف است که بر اساس آن باید در کنار تأمین نسل حاضر، منافع نسلهای آینده را نیز مد نظر قرار داد (نیک پور و همکاران، ۱۳۹۸، ۴۶). پس با استناد به این تعاریف می توان این گونه برداشت نمود که بهره گیری از این رویکرد در جامعه به ویژه در برخورد با مسائل و معضلات شهری میتواند بسیار راه گشا و موثر برای مدیریت شهری

تلقی گردد. در این بین شهر گرگان به دلیل واقع شدن در شمال کشور و با برخورداری از منابع طبیعی فراوان، دارا بودن اقلیم مناسب و پتانسیل‌های سرشار، در زمینه‌های کشاورزی، صنعت و گردشگری استعداد و توانمندی‌های فراوانی را به خود اختصاص داده است. همچنین از طرف دیگر همواره با مسائل و مشکلاتی دست به‌گریبان هست که از جمله می‌توان به افزایش فقر، کمبود خدمات شهری، نبودن امکانات و تسهیلات متناسب با جمعیت در هر محله، گسترش حاشیه‌نشینی و پیدایش زاغه‌ها و مسکن غیررسمی و بافت فرسوده اشاره کرد. با توجه به اهمیت موضوع، این تحقیق به دنبال تحلیل نقش حکمروایی مطلوب در شکل‌گیری شهری پایدار در شهر گرگان می‌باشد.

۱-۱. اهمیت و ضرورت تحقیق

به زودی بسیاری از انسانها در شهرها زندگی خواهند کرد به همین دلیل روند شهرنشینی برگشت ناپذیر است شهرهای دارای پتانسیل فوق العاده ای عنوان موتور توسعه اقتصادی و اجتماعی ایجاد اشتغال و تولید هستند با این حال شهرهای امروزی می‌توانند ایجاد کننده و تشدید کننده محکومیت‌های اجتماعی از مزایای زندگی شهری بر فقرا زنان جوانان و اقلیت‌های قومی و مذهبی و دیگر گروه‌های ماشین رانده شده باشد (UNHABITAT, 2000:4). ساکنان بافت‌های فرسوده عموماً از معضلات اجتماعی اقتصادی و کالبدی رنج می‌برد(عرفانی و نقاش طوسی، ۱۳۸۸: ۲). در کشور ما بسیاری از شهرها با مسئله بافت فرسوده مواجه در این بین لازم ذکر است که برای داشتن یک محیط شهری و ایده پویا و متنوع و با کیفیت بالا نیازمند ظرفیت مدیریت قابل توجهی است (بی‌نیازی و مستوفی، ۱۳۹۱: ۲). بنابر این با شناخت دقیق شاخص‌های حکمروایی خوب شهری و همسو کردن این شاخص‌ها با توسعه پایدار می‌تواند کمکی به حل مشکلات و معضلات بافت فرسوده شهری کند. از این رو مهمترین اهداف این پژوهش در راستای دستیابی به این مهم دنبال می‌کند به شرح زیر می‌باشد:

- مطالعه وضع موجود محلات شهر گرگان از منظر شاخص‌های حکمروایی مطلوب و از لحاظ پایداری شهری

- تحلیل نقش حکمروایی مطلوب در پایداری شهرها با تأکید بر محلات شهر گرگان و ارائه پیشنهادها و نظرات در این مورد

۲. مبانی نظری

۱-۲. حکمروایی شهری

در مجموع حکم‌روایی خوب شهری را می‌توان شیوه و فرایند اداره‌ی امور شهری با مشارکت و تعامل سازنده‌ی سه بخش دولتی، خصوصی و مدنی به منظور نیل به شهر سالم، با کیفیت و قابلیت زندگی بالا و توسعه پایدار شهری تعریف کرد. از سوی دیگر باید متذکر شد، موضوع و دغدغه‌ی حکمروایی خوب شهری صرفاً مدیریت کارآمد نیست، بلکه دارای ابعاد سیاسی مرتبط با دموکراسی، حقوق بشر و مشارکت مدنی در فرایندهای تصمیم‌گیری است (هابیتات، ۲۰۰۲: ۳۷۲). حکمروایی روشی برای تنظیم روابط اجتماعی در بین حوزه‌های خصوصی و سیاسی است که دستیابی به توسعه پایدار را ممکن می‌کند. هایدن سه شرط نفوذ و نظارت شهروندان، رهبریت پاسخگو و مسئول و معامله به مثل اجتماعی را برای تسهیل حاکمیت خوب تعریف می‌کند (عسگری، ۱۳۷۸: ۱۳۹). حکمروایی، هنر حکومت کردن و بهترین شیوه سرپرستی و مدیریت منفعت عمومی است (Auclair, 2000:p.q). حکمرانی اعمال اقتدار اداری، اقتصادی، سیاسی در راستای مدیریت امور کشور در تمام سطوح بوده و سازوکارها، فرآیندها و موسساتی را در برمی‌گیرد که از طریق آنها شهروندان و گروه‌های جامعه منافع خود را به هم پیوند زده، حقوق خود را پیگیری، تعهدات خود را ادا و اختلافات خود را حل و فصل می‌نمایند

شاخص‌های حکمروایی شهری

۲-۲. مشارکت

یکی از جنبه‌های مهم نظریه حکمروایی خوب شهری، همان بعد مشارکت است چرا که اصل و بنیان نظریه مذکور بر حکومت مردمی استوار است. یعنی حکومتی که مردم اداره امور را بر عهده خواهند داشت (Dekker & Kempen, 2004: 43). بنابراین حضور و مشارکت مردم در اداره امور از اصول بدیهی و اولیه تحقق این نظریه و گام اول رسیدن به حکمروایی خوب شهری می‌باشد. در این صورت مشارکت نه تنها یکی از ویژگی‌های حکمروایی خوب شهری بلکه گام اول جهت تحقق آن محسوب می‌گردد. بنابراین می‌توان گفت مشارکت شهروندان موتور محرکه مدیریت شهری است که نقش عمده‌ای در حل بسیاری از مشکلات و مسائل شهری دارد. مشارکت کردن به معنی سهم در چیزی یافتن و از آن سود بردن و یا در گروهی شرکت جستن و با آن همکاری داشتن است (رضوانی و کاظمیان، ۱۳۸۰: ۳۲). بنابراین سه شرط بنیادی برای رخ دادن مشارکت عبارتند از: استقبال مدیران، اشتیاق شهروندان و امکان قوانین. گمان می‌رود هر کدام از این سه شاخص وجود نداشته باشد مشارکت رخ نخواهد داد.

۳-۲. قانونمندی

منظور از قانونمندی در تصمیم‌گیری شهری، وجود قوانین کارآمد، رعایت عادلانه‌ی چارچوب‌های قانونی در تصمیم‌گیری و دور بودن دست افراد غیر مسئول از تصمیم‌گیری هاست. پایبندی به قانون، مستلزم آگاهی شهروندان از قانون و همچنین احترام مسوولان به قانون

است (برک پور، ۱۳۸۶: ۵۰۲). برقراری شرایط و زمینه های لازم برای تعامل بین عناصر مدیریت شهری که شامل شهروندان، نهادهای اداره کننده شهر، شورای اسلامی و بخش خصوصی است و نیازمند قرار گرفتن برمدار قانون مندی است (صرافی و عبد اللهی، ۱۳۸۷: ۱۱۵).

۴-۲. شفافیت

شفافیت که در نقطه مقابل پنهان کاری در تصمیم گیری قرار می گیرد، به معنی گردش آزاد اطلاعات و سهولت دسترسی به آن ها، شفافیت در ارائه عملکرد، صداقت در دادن اطلاعات، نظرخواهی از مردم نسبت به طرح ها، مصمم بودن به اجرای تصمیمات گرفته شده، اظهارنظر اهالی محله نسبت به عملکرد مدیریت محله (شن و همکاران ۲۰۱۱). ایجاد سیستم های مبتنی بر پاسخگویی به سوالات شهروندان و ارائه اطلاعات به آنها درباره حقوق خود از جمله تاثیرات حکمروایی الکترونیک بر حکمروایی خوب است. در همین راستا می توان اقداماتی نظیر ایجاد سیستم هایی مانند ۱۳۷ و ۱۸۸۸ را در جهت افزایش شفافیت ارزیابی کرد. اطلاع رسانی مطلوب از طریق وب سایت درباره مناقصات و عملکرد مالی شهرداری می تواند علاوه بر پاسخگویی، شفافیت آن نیز برارمغان آورد (بزی، ۱۳۹۹، ۱۷۸).

۵-۲. پاسخگویی

دولت ها باید در مقام انجام وظیفه زمینه آگاهی مردم از نحوه عملکرد خود را فراهم آورند. وقتی دولتی خود را در برابر ملتی که آن را انتخاب کرده اند مسئول بداند و آگاه باشد که خدمتگزار ملت است و نه حاکم بر ملت قطعاً مسیری را انتخاب خواهد نمود تا از طریق عملکرد موفق شرایط بقای خود را با کسب مشروعیت از شهروندان فراهم آورد. آنچه حائز اهمیت است، ارتباط این مولفه با حاکمیت قانون و شفافیت است. وقتی حاکمیت قانون در کشور جایگاه مستحکم و نهادینه شده ای نداشته باشد، تبعیت از قانون وجود نخواهد داشت تا مسئولین خود را بر اساس قانون در جایگاه ارزیابی توسط ملت قرار دهند، یعنی ابتدا مسئولین باید مسیر قانونمداری را انتخاب نموده و سپس مردم را از نحوه عملکرد خود به صورت شفاف آگاه نمایند. اگر تصمیمی از سوی مرجعی اتخاذ می شود باید به اطلاع ذینفعان برسد و راه برای انتقادات آنان باز باشد و اگر ذینفعی با استدلال آن تصمیم را مخدوش نمود، مسئولی بایستی در مقام پاسخگویی و مرتفع کردن ایرادات برآیند و نه اتخاذ موضعی که شهروندان امکان هیچ گونه اظهارنظر و پرسشی نداشته باشند. (بزی، ۱۳۹۹، ۳۲۰)

۶-۲. کارایی و اثر بخشی

برخورد مسئولین مربوطه در شهرداری و شورای شهر، پیگیری مسائل توسط شورای شهر، توجه نهادهای مدیریت شهری به حفاظت محیط زیست در برنامه ریزی و اجرا، ترسیم چشم انداز توسعه شهر توسط مدیران شهری براساس مشارکت حداکثری مردم، عملکرد کارکنان نهادهای مدیری شهری براساس دانش روز، عملکرد مدیران شهری در ایجاد فضاهای شهری مورد نیاز تمام افراد جامعه با هر توان جسمی و مالی، عملکرد شهرداری در اجرای پروژه های عمرانی، عملکرد شهرداری در جمع آوری و دفع زباله ها. (تقوایی و تاجدار، ۱۳۸۹، ۲۸)

۷-۲. عدالت و برابری

منظور از عدالت، ایجاد فرصت های مناسب برای همه شهروندان در زمینه ارتقا وضعیت رفاهی خود، تلاش در جهت تخصیص عادلانه منابع و مشارکت اقشار محروم در اعلام نظر و تصمیم گیری است (بزی، ۱۳۹۹، ۳۱۴). رعایت اصل توازن و تعادل از سوی نهادهای مدیریت شهری در محیط شهر، برابری فرصت توانمندسازی و توسعه اجتماعی اقتصادی برای همه مناطق شهری، تخصیص بهینه منابع و امکانات، برخورد یکسان با اقدامات خلاف قوانین شهرداری، گسترش برابر دامنه خدمات بهداشتی در محلات مناطق، رعایت عدالت در ضوابط منطقه بندی و مقررات شهرسازی (عبوضلو و رضویان، ۱۳۹۷) در حکمرانی خوب همه افراد باید از فرصت های برابر برخوردار باشند رفاه یک جامعه وابسته به تضمین این امر است که همه اعضای آن احساس کنند در آن جامعه استفاده (از خدمات عمومی) هستند و همه اعضا حس حمایت شدن را داشته باشند نه جدا ماندن از جریان اجتماع (تقوایی و تاجدار، ۱۳۸۸).

۸-۲. همکاری و اجتماعات محلی

مشارکت مردم در پاک نگه داشتن و حفاظت فضاهای شهری، نگرش و باور شهروندان به جمع و کار جمعی، میزان رابطه مسئولان نهادهای مدیریت شهری با مردم، سهم تشکل های اجتماعی در توسعه اجتماعی مناطق شهری، میزان تعامل بین سه نهاد دولت، بخش خصوصی و تشکل های اجتماعی، میزان حمایت نهادهای مدیریت شهری از کسب و کارهای خانوادگی و کوچن مقیاس، وجود ساز و کارهای لازم جهت مشورت بین سازمان های رسمی شهر و شهروندان (زیاری و همکاران، ۱۳۹۹). (حسینی، ۱۳۹۵، ۴۲) در یک اجتماع مفهوم کنشگران گوناگونی به چشم می خورد و در نتیجه دیدگاه های متفاوتی نیز وجود دارند روایی خود نیازمند میانجیگری میان علائق مختلف در جامعه برای رسیدن به اتفاق نظر اجتماعی به تولیدی های کل جامعه و چگونگی رسیدن به آنها به بهترین شکل جمع شود. همچنین لازم است چشم انداز وسیع و بلند مدتی از آنچه که برای توسعه پایدار بشری نیازاست و چگونگی دسترسی به اهداف چنین توسعه طرح شود این چشم انداز تنها در نتیجه درک زمینه های تاریخی فرهنگی و اجتماعی جامعه تقسیم شدنی است.

۹-۲. حکومت و قانون

رعایت و احترام قوانین شهری توس مسئولان شهر، رعایت و احترام قوانین شهری توسعه شهروندان، آگاهی شهروندان از قوانین و مقررات شهری، کاغذبازی و تشریفات اداری بعد از روی کار آمدن شورای شهر، استفاده اعضای شورای شهر از اختیارات خود به نفع آشنایان و نزدیکان خود، استفاده کارکنان شهرداری از اختیارات خود به نفع آشنایان و نزدیکان خود (یوسف و همکاران ۲۰۱۶).

از نظر بانک جهانی حکمروایی خوب حاکمیت قانون مستلزم وجود سیستم قضایی مستقل است که به عنوان پایگاهی برای رفع و حل تضادها و اختلافات عمل می کند و در حقیقت ضامن احترام به حقوق مالکیت و قراردادهاست و از اقدامات خلاف حکومت جلوگیری می کند. منظور از این شاخص کیفیت اجرای قراردادها، عملکرد پلیس و محاکم قضایی است. اگر پس از انعقاد قراردادها، پیمان ها و تعهدات، اعم از دولتی یا خصوصی، نتوان چندان به اجرای آنها امید داشت و همچنین اگر جرم و تخلف به سبب عملکرد ضعیف پلیس و محاکم قضایی قابل پی گیری نباشد، نشان دهنده وجود حکمرانی ضعیف در یک کشور است. به عبارت دیگر، منظور از حاکمیت قانون در فرایند حکمرانی، این است که سیاست گذاران همانند شهروندان، در برابر قوانین یکسان تلقی شوند و نسبت به عملکرد خود، پاسخ گو باشند. بر اساس این شاخص، رعایت اصول عدالت، انصاف و استقلال در دستگاه قضایی و سرعت در اجرای مراحل قضایی تأثیر زیادی بر تثبیت حاکمیت قانون دارد (دبیرخانه مجمع تشخیص مصلحت نظام و دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۳۸۹، ۶۷).

۱۰-۲. توانمندی

واژه توانمند سازی در بافت های اجتماعی، فرهنگی و سیاسی مختلف معانی مختلفی را به خود می گیرد که شامل کنترل، قدرت متکی به خود، اتکاء به خود، انتخاب، زندگی شرافتمندانه مطابق با ارزش های خویش، ظرفیت چالش و مقابله بر سر حقوق آزادی خویش، آزادی، آگاهی و توانایی می باشد که در درون نظام های ارزشی جوامع جای دارد. با این حال بانک جهانی تعریف رسمی این واژه را این چنین بیان داشته است: توانمندسازی عبارت است از گسترش دارایی ها و توانایی های افراد فقیر به منظور مشارکت، چانه زنی، تأثیر گذاری، کنترل و حفظ موسسات پاسخگویی، که زندگی ساکنان اجتماع را تحت تأثیر قرار می دهد (Narayan, 2002, 13-14).

۱۱-۲. الزامات و چالش های حکمروایی شهری در کشورهای در حال توسعه

بررسی ساز و کارهای برنامه ریزی و مدیریت شهری در کشورهای در حال توسعه، الزامات ملی ناشی از این نظام را در به کارگیری الگوی حکمروایی شهری آشکار می سازد. در بیشتر کشورهای در حال توسعه نظام برنامه ریزی و مدیریت توسعه شهری به صورت متمرکز است و نظارت و توسعه شهرها از طریق سازمان های دولتی و عمومی در سطح ملی و محلی انجام می پذیرد. برخی تخصیص های مدیریت شهری در کشورهای در حال توسعه از آن جمله ایران را می توان به شرح زیر برشمرد: - اولویت های تعیین شده، برنامه ها و طرحهای از بالا تعیین شده، جای اندکی برای اولویت های محلی باقی می گذارند.

- تصمیمات مربوط به توسعه از بالا به پایین هستند و دستگاه های بین المللی، ملی و استانی تهیه کننده، طرح ها و برنامه ها، معمولاً نحوه تخصیص منابع و سرمایه گذاری ها را تعیین می کنند.

- معمولاً حکومت محلی در مقابل خواسته های رفاهی احساس عجز می کند.

- شرکت ها و موسسات سرمایه گذاری منافع خاص خود و اغلب متعارض با یکدیگر را دنبال می کنند.

- منابع و نیازهای گروه های آسیب پذیر مستمندان، زنان، افراد مسن و سایر گروه های اقلیت فرصت کافی برای بیان پیدا نمی کنند.

- آگاهی از حقوق و مسئولیت های مدنی در میان شهروندان و تصمیم گیرندگان حکومت های محلی بسیار ضعیف است.

- اراده موجود برای تغییر معمولاً با موانع زیادی از جمله قوانین و مقررات مطرود، عقب مانده و رویه های قدیمی جا افتاده مواجه می شود. (بزی، ۱۳۹۹، ۲۸۵)

۱۲-۲. توسعه پایدار شهری

با گسترش انقلاب صنعتی و ماشینی شدن زندگی انسان و عدم توجه به محیط طبیعی و استفاده بی رویه از آن، به خصوص پس از جنگ جهانی دوم و تغییر نظام اقتصادی و اجتماعی به نفع شهرها و افزایش مهاجرت به شهرها، فشار به منابع و تخریب محیط زیست بیشتر گردید. این امر در شهرها با معضلاتی نظیر آلودگی هوا، آب، خاک و فقر شهری و افزایش زاغه های شهری و حاشیه نشینی همراه شد. مشکلات یاد شده منجر به بحث هایی جهت حل مشکل و یافتن راههایی برای جلوگیری از تخریب محیط زیست شد که نتیجه آن رهیافتی تحت عنوان توسعه پایدار، شکل گرفت. این بحث در شهر با عنوان توسعه پایدار شهری جهت کاهش فشار بر محیط طبیعی و انسان آغاز گردید (موحد، ۱۳۷۹: ۴۲).

۲-۱۳. حکمروایی خوب شهری در توسعه پایدار شهری

هدف از حکمروایی شهری، تقویت فرایند توسعه شهری است به گونه ای که در جامعه، زمینه و محیط مناسبی برای زندگی راحت و کارآمد شهروندان، به تناسب ویژگی های اجتماعی و اقتصادی آنان فراهم شود. امروزه در دنیا پذیرفته شده است که توسعه پایدار شهرها در صورتی تحقق می یابد که اهداف مردم سالاری، برابری در خدمات رسانی و حفظ محیط زیست باشکلی گیری مدیریت واحد شهری و رعایت اصول علم روز شهرسازی، ترافیک شهری و تقسیم عادلانه منابع و درآمد شهری توامان دنبال می شود (بزی، ۱۳۹۹، ۱۲۳-۱۲۲). تحقق توسعه پایدار شهری در عرصه اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی در حکومت محلی و مدیریت های شهری با توجه به نیاز های متنوع و روز افزون شهروندان و ضرورت حفاظت از شهرها و رعایت شاخص های زیست محیطی و کاهش فواصل طبقاتی و فقر و توسعه متوازن شهرها، ایجاد تناسب بین زوایایی توسعه و پیشگیری از هزینه های روز افزون و تحمیلی به شهروندان بخاطر مدرنیزه کردن اداره شهرها زمانی به سرانجام مطلوب میرسد که حکمروایی خوب شهری با شاخص های زیر محقق گردد:

۱- جوهره حکمروایی وجود روابط متعادل بین و درون حکومت های محلی و نیروهای غیر حکومتی است که به روابط بین دولت و جامعه مدنی، حاکمان و حکومت شدگان و حکومت مربوط است (برک پور، اسدی، ۱۳۸۸: ۱۸۸).

۲- حکمروایی شهری با مفهومی گسترده تر و فراگیرتر از حکومت شهری، در برگیرنده جامعه مدنی، با تاکید بر تقویت عرصه عمومی با شرکت نهادهای گوناگون جامعه مدنی و کنش متقابل آنها با نهادهای رسمی و دولتی میتواند به سازگاری منافع گوناگون و در نتیجه به پایداری توسعه شهری منجر می گردد (برک پور، اسدی، ۱۳۸۸: ۱۹۱).

۲-۱۴. پیشینه تحقیق

عظیمی آملی و همکاران (۱۳۹۳) در مقاله ای با عنوان نوسازی بافت های فرسوده شهری با رویکرد مشارکت مردمی (نمونه موردی محله ۶ شهر چالوس) با استفاده از روش میدانی و ابزار پرسشنامه محقق ساخته بر اساس طیف لیکرت میزان مشارکت مردم محله شهر چالوس را مورد ارزیابی قرار داده اند. نتایج تحلیل نشان می دهد که بین میزان مشارکت مردم و روند نوسازی بافت فرسوده رابطه وجود دارد. یافته های تحقیق همچنین نشان می دهد که به دلیل وجود مولفه های هویت محله ای و تعلق خاطر در بین ساکنین محله، پتانسیل بالایی جهت مشارکت مردمی در محله مورد مطالعه وجود دارد.

تاری و رضایی (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان سنجش و ارزیابی میزان حکمروایی خوب شهری در محله های شهر فردوسیه شهرستان شهریار به این نتیجه رسیده است که براساس یافته های پژوهش، در میان شاخصهای حکمروایی مطلوب شهری و مدیریت شهری در شهر فردوسیه رابطه ای به میزان ۰/۸۹۵ وجود دارد.

زیاری و همکاران (۱۳۹۹) پژوهشی با عنوان تحلیل عملکرد مدیریت شهری با تاکید بر شاخصهای حکمروایی خوب از منظر شهروندان (مورد مطالعه: شهر ساری) انجام داده اند. با توجه به نتایج، در بین شاخص های بررسی شده شاخص کارایی فعالیت مدیران و مسئولان شهریا میانگین ۲/۴۶ از ۳ بیشترین میزان در بین شاخصها را داشته است، ولی کمتر از ۱/۶۷ از ۳ کمترین مقدار را داشته است.

موحدی نیا و همکاران (۱۳۹۹) پژوهشی با عنوان سنجش توزیع فضای خدمات عمومی شهر کرمان با تاکید بر حکمروایی خوب شهری با استفاده از نرم افزار Geoda انجام داده اند. نتایج نشان می دهد که خدمات متناسب با جمعیت در مناطق شهری یکسان توزیع نشده اند و دسترسی شهروندان به خدمات عمومی شهری برابر نیست. نواحی مرکز شهر از دسترسی مطلوبی به خدمات برخوردارند و نواحی پیرامونی از دسترسی ضعیفی برخوردار هستند.

سروشان و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان تبیین وضعیت شاخص های حکمروایی مطلوب شهری در شهر تهران یافته های حاصل از این پژوهش حاکی از آن است مقدار میانگین بدست آمده برای وضعیت حکمروایی شهری به صورت کلی برابر با ۲/۷۵، که بیانگر وضعیت نامطلوب حکمروایی شهری در کلان شهر تهران است. از بین مؤلفه های حکمروایی شهری مؤلفه اجماع محوری با میانگین ۲/۷۶ دارای بیشترین میانگین و مؤلفه مسئولیت پذیری با میانگین ۲/۷۱ دارای کمترین میانگین است. در ارتباط با حکمروایی شهری و شاخص های آن از دیدگاه کارشناسان مقدار میانگین کلی برابر با ۲/۲۳ و از دیدگاه مردم برابر با ۲/۲۲ است و با عنایت به سطح معناداری محاسبه شده که برابر ۰/۹۷۴ از دیدگاه این دو گروه تفاوت معناداری وجود ندارد.

Michael Haus و Jan Erling Klausen در مقاله تحت عنوان " رهبری خوب شهری و مشارکت جامعه مواد لازم برای حکمروایی خوب " که در سال ۲۰۱۳ منتشر شده است در این مقاله بررسی می شود که چگونه رهبری سیاسی و مشارکت در جامعه باهم می تواند به تصمیم موثر قانونی و سیاسی در کمک زمینه حکومت شهری است بخصوص این پرسش مطرح شده است که اگر تعامل بین هر دو ظرفیت افزایش یابد برای حاکمیت محلات خوب است؛ و بعد تجربیات ۴ شهر اروپا از کشورهای انگلستان، نروژ، آلمان، ایتالیا را بیان می کند.

ویرتودز (۲۰۱۶) پژوهشی با عنوان اصول حکمروایی خوب در برنامه ریزی فضایی انجام داده است. نتایج این پژوهش حاکی از آن است که نیاز به شناسایی فرآیندهای استفاده شده به وسیله دولت محلی برای تسهیلات، مشارکت جامعه محلی در تصمیم گیری برنامه ریزی فضایی در شهر خودشان یا محله نیازمند است.

مارول وهمکاران (۲۰۲۰) پژوهشی با عنوان ارتباطات خرد حکمروایی مطلوب شهری: پویایی حمایت و مشارکت انجام داده اند. یافته های حاصل از این پژوهش نشان می دهد که پویایی و ارتباط حمایتی بین مدیریت شهری با شبکه های اجتماعی زمینه را برای ارتباط متقابل بین مدیریت و شهروندان را فراهم می کند.

رلهان و همکاران (۲۰۲۰) در بررسی حکمروایی خوب شهری از طریق ICT و ارزیابی آن به این نکته اشاره می کنند که حکومت خوب به ابزاری نیاز دارد که برای توانمندسازی ذی نفعان شهری و اطمینان از شفافیت اقدامات دولت محلی در نظر گرفته شود.

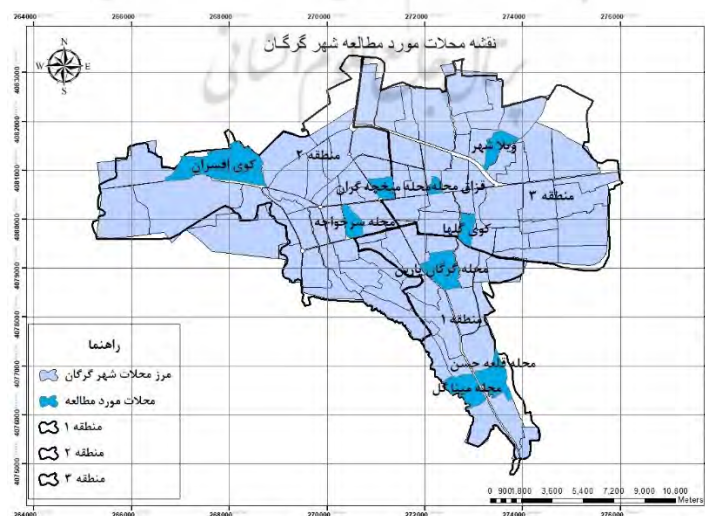
Alon Sagi و همکاران (۲۰۲۲) مقاله ای با عنوان کشف شکل محله ها: بهره گیری از تجزیه و تحلیل داده ها برای حکمرانی هوشمند مناطق شهری: در این مقاله به ادبیات رو به رشد استفاده از ابزارهای تحلیل داده ها در مطالعات شهری و تعیین حدود محله در بازارهای فرعی مسکن کمک می کند. سهم مقاله در حکمرانی شهری، پیشنهاد یک سیستم هوشمند و پویا با هدف تعریف مناسب ترین حوزه ها برای مدیریت شهری با توجه به یک دوره و موقعیت خاص است. چارچوب پیشنهادی می تواند به صورت دوره ای پیاده سازی شود و به تعریف واحدهای فضایی همگن (محله ها) با واریانس های زیاد در بین آنها کمک کند و امکان طراحی سیاست های شهری متناسب با هر یک از آنها را فراهم کند.

۳. مواد و روش ها

۳-۱. روش پژوهش

این تحقیق به لحاظ روش از نوع توصیفی تحلیلی و به لحاظ هدف کاربردی توسعه بوده است و برای جمع آوری اطلاعات مورد نیاز از روش کتابخانه ای و میدانی استفاده شده است جامعه آماری این تحقیق نیز شهروندان محلات شهر گرگان (۳۸۲ نفر) می باشد. که با استفاده از فرمول کوکران تعداد پرسشنامه از شهروندان این محلات گردآوری شده است. در این تحقیق سوالات بر اساس مولفه های تعیین شده به صورت ۵ گزینه ای و براساس طیف لیکرت طرح شده است. انتخاب نوع آزمون با توجه به چگونگی توضیح داده ها و ارتباط منطقی را با یکدیگر و جامعه آماری انتخاب شده است. اطلاعات میدانی حاصل از پرسشنامه در نرم افزار SPSS وارد شده و سپس با استفاده از آمار توصیفی و آمار استنباطی مورد تجزیه قرار گرفته است. همچنین در این پژوهش برای شناخت هر چه بیشتر منطقه از نرم افزار GIS استفاده شده است.

شهر گرگان با مساحت ۳۵۶۷ هکتار و جمعیت ۳۶۲۶۸۲ هزار نفر از شهرهای شمالی ایران و مرکز استان گلستان است که در جنوب شرقی دریای خزر واقع شده است. ارتفاع متوسط آن از سطح دریا ۱۵۵ متر است. این شهر در ۵۴ درجه و ۲۶ دقیقه طول شرقی و ۳۶ درجه و ۵۰ دقیقه عرض شمالی در دامنه شمال رشته کوه های البرز گسترده شده است. شهر گرگان به دلیل قرارگیری در بین دشت وسیع و حاصلخیزی و کوه های پوشیده از جنگل و فاصله نسبی کم آن تا دریای خزر، از موقعیت جغرافیایی و اقلیمی ممتازی برخوردار است. در نقشه شماره ۱ موقعیت و جایگاه شهر گرگان در استان گلستان و محلات مورد نظر نشان داده شده است.

نقشه ۱. محلات مورد مطالعه شهر گرگان

۴. یافته های پژوهش

۴-۱. پایایی شاخص های حکمروایی در پرسشنامه شهروندان

۴-۲. پایایی حکمروایی

همانطور که در جدول (۱) مشاهده می شود متغیر مشارکت با ۸ گویه (۰/۸۴۸)، متغیر پاسخگویی با ۳ گویه (۰/۸۰۳)، همکاری و اجتماعات محلی با ۳ گویه (۰/۸۰۹)، متغیر قانونمندی با ۳ گویه (۰/۸۰۵)، متغیر شفافیت با ۳ گویه (۰/۸۲۳)، مسئولیت پذیری با ۳ گویه (۰/۸۱۱)، عدالت و برابری با ۳ گویه (۰/۷۹۷)، متغیر کارایی و اثر بخشی با ۳ گویه (۰/۸۰۶) و توانمندی با ۳ گویه (۰/۸۰۶) پایایی کل بخش حکمروایی ۳۴ گویه (۰/۸۲۷) می باشد.

۴-۳. پایایی توسعه پایدار

همان طور که در جدول (۱) مشاهده می شود. متغیر زیست محیطی با ۴ گویه (۰/۷۷۰)، بهداشت محیط با ۳ گویه (۰/۷۸۸)، فضای سبز با ۱ گویه (۰/۷۹۸)، مشارکت با ۲ گویه (۰/۷۰۶)، امنیت با ۴ گویه (۰/۷۷۲)، کیفیت زندگی با ۲ گویه (۰/۷۱۰)، سرمایه اجتماعی با ۴ گویه (۰/۷۹۳)، پایداری اقتصادی با ۳ گویه (۰/۷۹۸) و پایداری کالبدی با ۷ گویه (۰/۷۳۶) و پایایی کل بخش توسعه پایدار (۰/۷۷۶) می باشد. می توان پایایی آن را خوب تلقی نمود.

جدول ۱. پایایی پرسشنامه شهروندان (بخش حکمروایی و توسعه پایدار)

ردیف	شاخص	تعداد گویه	ضریب پایایی
۱	مشارکت	۸	۰/۸۴۸
۲	پاسخگویی	۴	۰/۸۰۳
۳	همکاری و اجتماعات محلی	۳	۰/۸۰۹
۴	قانونمندی	۳	۰/۸۰۵
۵	شفافیت	۳	۰/۸۲۳
۶	مسئولیت پذیری	۳	۰/۸۱۱
۷	عدالت و برابری	۳	۰/۷۹۷
۸	کارایی و اثر بخشی	۳	۰/۸۰۶
۹	توانمندسازی	۳	۰/۸۰۶
۱۰	پایایی کل بخش حکمروایی	۳۴	۰/۸۲۷
۱	زیست محیطی	۴	۰/۷۷۰
۲	بهداشت محیط	۳	۰/۷۸۸
۳	فضای سبز	۱	۰/۷۹۸
۴	مشارکت	۲	۰/۷۰۶
۵	امنیت	۴	۰/۷۷۲
۶	کیفیت زندگی	۲	۰/۷۱۰
۷	سرمایه اجتماعی	۴	۰/۷۹۳
۸	پایداری اقتصادی	۳	۰/۷۹۸
۹	پایداری کالبدی	۷	۰/۷۳۶
۱۰	پایایی کل بخش پایداری	۳۰	۰/۷۷۶

۴-۴. بررسی وضعیت حکمروایی شهری در محلات شهر گرگان

برای بررسی وضعیت حکمروایی مطلوب شهری در محلات مورد مطالعه شهر گرگان از آزمون تی تک نمونه استفاده شده است. بدین منظور ابتدا میزان هر یک از شاخص های ۹ گانه حکمروایی مطلوب شهری در بین محلات بافت فرسوده شهر گرگان مورد سنجش قرار گرفته است.

- محله مینا گل

همان طور که در جدول شماره (۲) مشاهده می شود. اختلاف موجود بین حد متوسط گویه ها و میانگین وضع موجود به مقدار ۲۰/۶۰- بیانگر این نکته می باشد که شاخص حکمروایی شهری در محله مینا گل در وضعیت مطلوبی قرار ندارد.

- محله گرگانپارس

مقایسه حد متوسط گویه های مورد بررسی در ارتباط با شاخصهای حکمروایی شهری با میانگین وضع موجود از دیدگاه پرسش شوندهگان نشانگر این امر می باشد، در محله گرگانپارس میانگین وضع موجود کمتر از حد متوسط گویه هاست و بین میانگین وضع موجود و حد متوسط گویه ها اختلاف ۱۸/۴۴- وجود دارد بنابراین میتوان استنباط کرد که محله گرگان پارس از نظر شاخصهای حکمروایی شهری و در وضعیت مطلوبی قرار ندارد.

- محله افسران

همان طور که در جدول شماره (۲) مشاهده می شود، مقایسه حد متوسط گویه های مورد بررسی در ارتباط با شاخصهای حکمروایی شهری با میانگین وضع موجود از دیدگاه پرسش شوندهگان نشانگر این امر می باشد، در محله افسران میانگین وضع موجود کمتر از حد متوسط گویه هاست و بین میانگین وضع موجود و حد متوسط گویه ها اختلاف ۱۵/۸۲- وجود دارد بنابراین میتوان استنباط کرد که محله افسران از نظر شاخصهای حکمروایی شهری و در وضعیت مطلوبی قرار ندارد.

- محله سرخواجه

اختلاف موجود بین حد متوسط گویه ها و میانگین وضع موجود به مقدار ۱۶/۷۳- بیانگر این نکته می باشد که شاخص حکمروایی شهری در محله سرخواجه در وضعیت مطلوبی قرار ندارد.

- محله گلها

مقایسه حد متوسط گویه های مورد بررسی در ارتباط با شاخصهای حکمروایی شهری با میانگین وضع موجود از دیدگاه پرسش شوندهگان نشانگر این امر می باشد، در محله گلها میانگین وضع موجود کمتر از حد متوسط گویه هاست و بین میانگین وضع موجود و حد متوسط گویه ها اختلاف ۲۰/۰۸- وجود دارد بنابراین میتوان استنباط کرد که محله گلها از نظر شاخصهای حکمروایی شهری و در وضعیت مطلوبی قرار ندارد.

- محله ویلا شهر

همان طور که در جدول شماره (۲) مشاهده می شود، مقایسه حد متوسط گویه های مورد بررسی در ارتباط با شاخصهای حکمروایی شهری با میانگین وضع موجود از دیدگاه پرسش شوندهگان نشانگر این امر می باشد، در محله ویلاشهر میانگین وضع موجود کمتر از حد متوسط گویه هاست و بین میانگین وضع موجود و حد متوسط گویه ها اختلاف ۱۷/۵۱- وجود دارد بنابراین میتوان استنباط کرد که محله ویلاشهر از نظر شاخصهای حکمروایی شهری و در وضعیت مطلوبی قرار ندارد.

- قلعه حسن

مقایسه حد متوسط گویه های مورد بررسی در ارتباط با شاخص های حکمروایی شهری با میانگین وضع موجود از دیدگاه شهروندان محله قلعه حسن نشانگر آن است که میانگین وضعیت موجود آن کمتر از حد متوسط گویه هاست و بین میانگین وضع موجود و حد متوسط گویه ها اختلاف ۲۸/۵۱- وجود دارد، بنابراین چنین می توان استنباط کرد که محله قلعه حسن از نظر شاخص های حکمروایی شهری در وضعیت مناسبی قرار ندارد.

- میخچه گران

مقایسه حد متوسط گویه های مورد بررسی در ارتباط با شاخص های حکمروایی شهری با میانگین وضع موجود از دیدگاه شهروندان محله میخچه گران نشانگر آن است که میانگین وضعیت موجود آن نیز کمتر از حد متوسط گویه هاست و بین میانگین وضع موجود و حد متوسط گویه ها اختلاف ۱۲/۵۹- وجود دارد، بنابراین چنین می توان استنباط کرد که محله میخچه گران از نظر شاخص های حکمروایی شهری در وضعیت مناسبی قرار ندارد.

- قزاق محله

همانطور که در جدول شماره (۲) مشاهده می شود، مقایسه حد متوسط گویه های مورد بررسی در ارتباط با شاخص های حکمروایی شهری با میانگین وضع موجود از دیدگاه پرسش شوندهگان نشانگر این امر می باشد، در محله قزاق محله میانگین وضع موجود کمتر از حد متوسط گویه هاست و بین میانگین وضع موجود و حد متوسط گویه ها اختلاف ۱۲/۷۵- وجود دارد، بنابراین می توان استنباط کرد که محله، قزاق محله از نظر شاخص های حکمروایی شهری و در وضعیت مطلوبی قرار ندارد.

جدول شماره ۲. نتایج آزمون t تک نمونه ای جهت مقایسه میانگین وزنی با میانگین (۱۰۲ به عنوان متوسط ارزیابی)

محل	تعداد	آماره t	درجه آزادی	میانگین	مقدار معناداری	اختلاف میانگین
قزاق محله	۲۰	۵۲۴/۴-	۱۹	۲۵۰۰/۸۹	۰۰۰/	۷۵۰۰/۱۲-
مینا گل	۵۰	۵۶۹/۸-	۴۹	۴۰۰۰/۸۱	۰۰۰/	۶۰۰۰/۲۰-
قلعه حسن	۵۶	۰۹۸/۱۷-	۵۵	۴۸۲۱/۷۳	۰۰۰/	۵۱۷۸۶/۲۸-
گرگانپارس	۷۸	۲۶۷/۱۱-	۷۷	۵۵۱۳/۸۳	۰۰۰/	۴۴۸۷۲/۱۸-

۸۲۰۰۰/۱۵-	۰۰۰/	۱۸۰۰/۸۶	۴۹	۱۷۰/۸-	۵۰	افسران
۷۳۸۱۰/۱۶-	۰۰۰/	۲۶۱۹/۸۵	۴۱	۵۹۱/۵-	۴۲	سرخواجه
۵۹۳۷۵/۱۲-	۰۰۰/	۴۰۶۳/۸۹	۳۱	۶۷۴/۵-	۳۲	میخچه گران
۰۸۶۹۶/۲۰-	۰۰۰/	۹۱۳۰/۸۱	۲۲	۷۶۶/۵-	۲۳	گلها
۵۱۷۲۴/۱۷-	۰۰۰/	۸۶۲۱/۸۵	۲۸	۲۹۰/۹-	۲۹	ویلا شهر

۴-۵. بررسی وضعیت پایداری شهر در محلات شهر گرگان

- محله میناگل

همان طور که در جدول شماره (۳) مشاهده می شود. اختلاف موجود بین حد متوسط گویه ها و میانگین وضع موجود به مقدار ۰/۵۸ بیانگر این نکته می باشد که شاخص پایداری شهری در محله مینا گل در وضعیت مطلوبی قرار دارد.

- محله گرگانپارس

مقایسه حد متوسط گویه های موردبررسی در ارتباط با شاخصهای پایداری شهری با میانگین وضع موجود از دیدگاه پرسش شوندهگان نشانگر این امر می باشد، در محله گرگان پارس میانگین وضع موجود کمتر از حد متوسط گویه هاست و بین میانگین وضع موجود و حد متوسط گویه ها اختلاف ۷/۱۶- وجود دارد بنابراین میتوان استنباط کرد که محله گرگان پارس از نظر شاخصهای پایداری شهری و در وضعیت نسبتاً مطلوبی قرار دارد.

- محله افسران

همان طور که در جدول شماره (۳) و مشاهده می شود. مقایسه حد متوسط گویه های موردبررسی در ارتباط با شاخصهای پایداری شهری با میانگین وضع موجود از دیدگاه پرسش شوندهگان نشانگر این امر می باشد، در محله افسران میانگین وضع موجود کمتر از حد متوسط گویه هاست و بین میانگین وضع موجود و حد متوسط گویه ها اختلاف ۹/۱۴- وجود دارد بنابراین میتوان استنباط کرد که محله افسران از نظر شاخصهای پایداری شهری و در وضعیت مطلوبی قرار ندارد.

- محله سرخواجه

اختلاف موجود بین حد متوسط گویه ها و میانگین وضع موجود به مقدار ۱۱/۹- بیانگر این نکته می باشد که شاخص پایداری شهری در محله سرخواجه در وضعیت مطلوبی قرار ندارد.

- محله گلها

مقایسه حد متوسط گویه های موردبررسی در ارتباط با شاخصهای پایداری شهری با میانگین وضع موجود از دیدگاه پرسش شوندهگان نشانگر این امر می باشد، در محله گلها میانگین وضع موجود کمتر از حد متوسط گویه هاست و بین میانگین وضع موجود و حد متوسط گویه ها اختلاف ۲/۲۶- وجود دارد بنابراین میتوان استنباط کرد که محله گلها از نظر شاخصهای پایداری و در وضعیت نسبتاً مطلوبی قرار دارد.

- محله ویلاشهر

همان طور که در جدول شماره (۳) مشاهده می شود. مقایسه حد متوسط گویه های موردبررسی در ارتباط با شاخصهای حکمروایی شهری با میانگین وضع موجود از دیدگاه پرسش شوندهگان نشانگر این امر می باشد، در محله ویلاشهر میانگین وضع موجود کمتر از حد متوسط گویه هاست و بین میانگین وضع موجود و حد متوسط گویه ها اختلاف ۴/۱۳- وجود دارد بنابراین میتوان استنباط کرد که محله ویلاشهر از نظر شاخصهای پایداری شهری در وضعیت نسبتاً مطلوبی قرار دارد.

- محله میخچه گران

مقایسه حد متوسط گویه های موردبررسی در ارتباط با شاخصهای پایداری شهری با میانگین وضع موجود از دیدگاه شهروندان محله میخچه گران نشانگر آن است که میانگین وضعیت موجود کمتر از حد متوسط گویه هاست و بین میانگین وضع موجود و حد متوسط گویه ها اختلاف ۱۲/۵۹- وجود دارد بنابراین چنین می توان استنباط کرد که محله میخچه گران از نظر شاخص های پایداری ۱۲/۵۳- شهری در وضعیت مناسبی قرار ندارد.

- محله قزاق محله

همان طور که در جدول (۳) مشاهده می شود. مقایسه حد متوسط گویه های موردبررسی در ارتباط با شاخصهای پایداری شهری با میانگین وضع موجود از دیدگاه پرسش شوندهگان نشانگر این امر می باشد، در محله قزاق محله میانگین وضع موجود کمتر از حد متوسط گویه هاست و

بین میانگین وضع موجود و حد متوسط گیوه‌ها اختلاف ۶/۰- وجود دارد بنابراین میتوان استنباط کرد که محله، قزاق محله از نظر شاخصهای پایداری شهری و در وضعیت مطلوبی قرار ندارد.

محله قلعه حسن

مقایسه حد متوسط گیوه‌های مورد بررسی در ارتباط با شاخص‌های پایداری شهری با میانگین وضع موجود از دیدگاه شهروندان محله قلعه حسن نشانگر آن است که میانگین وضعیت موجود کمتر از حد متوسط گیوه‌هاست و بین میانگین وضع موجود و حد متوسط گیوه‌ها اختلاف ۱۴/۱۶- وجود دارد بنابراین چنین می‌توان استنباط کرد که محله قلعه حسن از نظر شاخص‌های پایداری شهری در وضعیت مناسبی قرار ندارد.

جدول ۳. نتایج آزمون t تک نمونه‌ای جهت مقایسه میانگین وزنی با میانگین (۹۰ به عنوان متوسط ارزیابی)

محل	تعداد	آماره t	درجه آزادی	میانگین	مقدار معناداری	اختلاف میانگین
قزاق محله	۲۰	۲۸۰/۲-	۱۹	۰۰۰/۸۴	۰۳۴/	۰۰۰۰/۶-
مینا گل	۵۰	۴۴۰/	۴۹	۵۸۰۰/۹۰	۶۶۲/	۵۸۰۰۰/
قلعه حسن	۵۶	۷۱۹/۱۲-	۵۵	۸۳۹۳/۷۵	۰۰۰/	۱۶۰۷۱/۱۴-
گرگانپارس	۷۸	۲۹۳/۵-	۷۷	۸۳۷۵/۸۲	۰۰۰/	۱۶۲۵۰/۷-
افسران	۵۰	۳۶۵/۵-	۴۹	۸۶۰۰/۸۰	۰۰۰/	۱۴۰۰۰/۹-
سرخواجه	۴۲	۲۸۳/۶-	۴۱	۰۹۵۲/۷۸	۰۰۰/	۹۰۴۷۶/۱۱-
میخچه‌گران	۳۲	۸۶۰/۶-	۳۱	۴۶۸۸/۷۷	۰۰۰/	۵۳۱۲۵/۱۲-
گلپا	۲۳	۳۶۲/۱-	۲۲	۷۳۹۱/۸۷	۱۸۷/	۲۶۰۸۷/۲-
ویلا شهر	۲۹	۲۱۸/۲-	۲۸	۸۶۲۱/۸۵	۰۳۵/	۱۳۷۹۳/۴-

منبع: یافته‌های تحقیق

۴-۶ مقایسه تفاوت میانگین شاخص‌های حکمروایی از دیدگاه شهروندان در محلات

خروجی حاصل از آزمون کروسکالوالیس بیانگر تفاوت و عدم تفاوت بین محلات مورد مطالعه را مشخص می‌کند. و سطح معناداری بیان می‌کند که بین محلات تفاوت وجود دارد یا خیر و در صورت تفاوت تا چه سطحی دارای اطمینان می‌باشد، و میانگین رتبه بیانگر رتبه هر یک از محلات در برخورداری از شاخص‌های حکمروایی شهری را بیان می‌کند. همانطور که در جدول شماره (۴) ملاحظه می‌شود، که شاخص مشارکت سطح معناداری آن بیشتر از ۰/۰۵ می‌باشد که بیانگر این است که از نظر شاخص مشارکت در بین محلات تفاوت وجود ندارد. و باتوجه به جدول ملاحظه می‌شود که همه شاخص‌های مورد مطالعه معنادار شده است که بیانگر وجود تفاوت بین شاخص‌های مورد مطالعه می‌باشد،

جدول شماره ۴. نتایج آزمون کروسکال والیس در مورد شاخص‌های حکمروایی شهری در محلات از دیدگاه شهروندان

شاخص	محل	تعداد	آماره کای	درجه آزادی	معناداری	رتبه میانگین
مشارکت	مینا گل	۵۶	۱۳/۸۷۴	۸	۰/۸۵	۱۹۴/۳۰
	گرگانپارس	۳۲				۱۷۴/۱۴
	افسران	۲۰				۱۹۵/۹۹
	سرخواجه	۴۲				۱۷۷/۹۶
	گلپا	۲۳				۱۸۲/۷۶
	ویلاشهر	۲۹				۲۲۰/۵۵
	قزاق محله	۲۰				۲۴۹/۶۸
	قلعه حسن	۵۶				۱۶۹/۱۲
	میخچه‌گران	۳۲				۲۱۱/۰۸
پاسخگویی	مینا گل	۵۶	۲۳/۵۸۰	۸	/۰۰۳	۱۶۵/۹
	گرگانپارس	۳۲				۲۰۳/۸
	افسران	۲۰				۱۸۹/۴
	سرخواجه	۴۲				۱۸۴/۹
	گلپا	۲۳				۱۹۷/۱
	ویلاشهر	۲۹				۲۱۶/۱
	قزاق محله	۲۰				۲۲۸/۹

۱۴۶/۹				۵۶	قلعه حسن	همکاری و اجتماعات محلی				
۲۴۰/۵				۳۲	میخچه گران					
۱۶۳/۷	/۰۰۰	۸	۲۳/۱۹۸	۵۶	میناگل					
۱۸۲/۶				۳۲	گرگانپارس					
۱۹۹/۶				۲۰	افسران					
۱۹۴/۵				۴۲	سرخواجه					
۱۸۵/۱				۲۳	گلها					
۱۸۷/۰۵				۲۹	ویلاشهر					
۲۳۹/۴				۲۰	قزاق محله					
۱۵۸/۸				۵۶	قلعه حسن					
۲۷۶/۰۲				۳۲	میخچه گران					
۱۸۹/۱				/۰۰۱	۸		۲۶/۸۸۲	۵۶	میناگل	قانونمندی
۱۹۰/۲								۳۲	گرگانپارس	
۲۱۹/۱						۲۰		افسران		
۲۲۰/۱						۴۲		سرخواجه		
۱۷۳/۱	۲۳	گلها								
۱۹۴/۳	۲۹	ویلاشهر								
۱۹۶/۶	۲۰	قزاق محله								
۱۳۳/۱۱	۵۶	قلعه حسن								
۲۳۰/۰۳	۳۲	میخچه گران								
۱۹۵/۸	/۰۲۹	۸	۱۷/۱۰۷			۵۶		میناگل	شفافیت	
۱۷۹/۱						۳۲		گرگانپارس		
۱۹۵/۴						۲۰		افسران		
۱۶۵/۸						۴۲		سرخواجه		
۱۵۱/۶				۲۳	گلها					
۲۲۰/۲				۲۹	ویلاشهر					
۲۵۵/۲				۲۰	قزاق محله					
۱۹۰/۰				۵۶	قلعه حسن					
۲۰/۶				۳۲	میخچه گران					

ادامه جدول ۴. نتایج آزمون کروسکال والیس در مورد مقایسه شاخص های حکمروایی شهری در محلات از دیدگاه شهروندان

شاخص	محل	تعداد	آماره کای	درجه آزادی	معناداری	رتبه میانگین				
مسئولیت پذیری	میناگل	۵۶	۴۳/۵۲۴	۸	/۰۰۰	۱۸۶/۳				
	گرگانپارس	۳۲				۲۰۷/۵				
	افسران	۲۰				۲۳۲/۶				
	سرخواجه	۴۲				۱۸۹/۳				
	گلها	۲۳				۱۹۳/۸				
	ویلاشهر	۲۹				۲۱۷/۰۷				
	قزاق محله	۲۰				۱۷۷/۶				
	قلعه حسن	۵۶				۱۱۱/۷				
	میخچه گران	۳۲				۲۲۱/۳				
	عدالت و برابری	میناگل				۵۶	۳۲/۰۱۲	۸	/۰۰۰	۱۷۵/۷۱
		گرگانپارس				۳۲				۱۸۲/۴۲
		افسران				۲۰				۲۲۰/۹۵
		سرخواجه				۴۲				۲۱۵/۴۴
گلها		۲۳	۲۳۳/۶۵							
ویلاشهر		۲۹	۱۹۷/۰۷۷۸							

۲۲۴/۴۵				۲۰	قزاق محله					
۱۲۹/۳۸				۵۶	قلعه حسن					
۲۱۳/۵۶				۳۲	میخچه گران					
۱۷۷/۵۰	/۰۰۲	۸	۲۳/۸۱۴	۵۶	میناگل	کارایی و اثر بخشی				
۲۱۶/۴۰				۳۲	گرگانپارس					
۱۸۴/۹۲				۲۰	افسران					
۱۹۰/۸۶				۴۲	سرخواجه					
۱۸۲/۵۷				۲۳	گلها					
۲۰۶/۲۶				۲۹	ویلاشهر					
۲۳۳/۱۸				۲۰	قزاق محله					
۱۳۹/۶۱				۵۶	قلعه حسن					
۲۲۶/۰۶				۳۲	میخچه گران					
۱۸۱/۴۹				/۰۰۰	۸		۱۸۹/۳۲	۵۶	میناگل	توانمندسازی
۲۰۱/۱۷								۳۲	گرگانپارس	
۲۲۸/۶۴								۲۰	افسران	
۲۳۳/۳۳	۴۲	سرخواجه								
۱۸۱/۷۸	۲۳	گلها								
۲۰۰/۸۱	۲۹	ویلاشهر								
۱۵۹/۴۰	۲۰	قزاق محله								
۱۳۱/۲۹	۵۶	قلعه حسن								
۱۹۴/۰۳	۳۲	میخچه گران								

۴-۷. رابطه بین حکمروایی شهری و پایداری شهری

پس از آگاهی و شناخت از وضعیت حکمروایی مطلوب شهری و پایداری شهری در شهر گرگان به شناخت رابطه بین این دو متغیر جهت رابطه و شدت رابطه از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است. یافته های حاصل از تحقیق نشان می دهد رابطه معناداری بین رهیافت حکمروایی مطلوب شهری و پایداری شهری وجود ندارد. داده های آماری حاصل از پرسشنامه خانواده ها حاکی از وجود رابطه معنادار بین دو متغیر فوق نمی باشد. بر اساس یافته های تحقیق سطح معناداری بین دو متغیر حکمروایی شهری و پایداری شهری بیشتر از ۰/۰۵ شده است. به طوری که ضریب همبستگی بین دو متغیر فوق ۰/۱۵- بوده است.

جدول شماره ۵. تحلیل همبستگی متغیر مستقل (حکمروایی شهری) با متغیر وابسته (پایداری شهری) با استفاده از آزمون پیرسون

شاخص	آماره	پایداری شهری	حکم روایی
پایداری شهری	ضریب همبستگی پیرسون	۱	۰۱۵- /
	مقدار معناداری		۷۷۱ /
	تعداد	۳۸۲	۳۸۰
حکم روایی	ضریب همبستگی پیرسون	۰۵۱- /	۱
	مقدار معناداری	۷۷۱ /	
	تعداد	۳۸۰	۳۸۰

برای اینکه تحلیل داده ها در سطح شاخص های هر یک از دو متغیر فوق الذکر در سطح جزئی تر انجام شود جدول شماره (۵) به کار گرفته شد، بر اساس داده های حاصل از این جدول، تحلیل همبستگی بین هر یک از شاخص حکمروایی مطلوب شهری (به عنوان متغیر مستقل) با هر یک از شاخص های پایداری شهری (به عنوان متغیر وابسته) انجام شده است، همان طور که در جدول نشان می دهد شاخص های پاسخگویی، همکاری و اجتماع محلی، شفافیت و توانمندسازی با شاخص های پایداری، کیفیت زندگی، سرمایه اجتماعی و زیست محیطی رابطه معناداری داشته اما سایر شاخص های حکمروایی شهری (مشارکت، قانونمندی، مسئولیت پذیری، عادت و برابری، کارایی و اثربخشی) با شاخص های پایداری شهری رابطه معناداری وجود نداشته است. نتایج جدول نشان می دهد ضریب همبستگی

شاخص های حکمروایی مطلوب شهری به غیر از شاخص های پاسخگویی همکاری و اجتماعات محلی شفافیت و توانمندسازی حاکی از ضریب همبستگی پایین میان شاخص های پایدار شهری وجود دارد.

جدول ۶. آزمون معنی داری و رابطه متغیرهای حکمروایی مطلوب شهری و پایدار شهری با استفاده از آزمون همبستگی پیرسون

شاخص های پایدار شهری									آزمون همبستگی پیرسون		شاخص های حکمروایی مطلوب شهری
پایداری کالبدی	پایداری اقتصادی	سرمایه اجتماعی	کیفیت زندگی	امنیت	پایداری اجتماعی	فضای سبز	بهداشت	زیست محیطی	ضریب همبستگی پیرسون	مشارکت	
۰۰۱/۰	۰۱۹/۰	۰۷۷/۰	۰۲۲/۰	۰۳۲/۰	۰۲۷/۰	۰۳۹/۰	۰۰۷/۰	۰۰۵/۰	ضریب همبستگی پیرسون	مشارکت	
۹۸۲/۰	۷۱۳/۰	۱۳۳/۰	۶۶۶/۰	۵۳۲/۰	۵۹۸/۰	۴۴۵/۰	۸۹۳/۰	۹۲۰/۰	مقدار معناداری		
۰۰۷/۰	۰۲۶/۰	۰۲۶/۰	۱۲۱/۰	۰۱۳/۰	۰۵۳/۰	۰۳۸/۰	۰۰۷/۰	۰۴۲/۰	ضریب همبستگی پیرسون	پاسخگویی	
۸۸۵/۰	۶۰۸/۰	۶۲۰/۰	۰۱۹/۰	۸۰۵/۰	۳۰۰/۰	۴۶۲/۰	۸۸۸/۰	۴۱۱/۰	مقدار معناداری		
۰۴۲/۰	۰۳۱/۰	۱۰۴/۰	۰۲۹/۰	۰۳۴/۰	۰۲۳/۰	۰۵۷/۰	۰۲۷/۰	۰۶۴/۰	ضریب همبستگی پیرسون	همکاری و اجتماعات محلی	
۴۱۱/۰	۵۴۴/۰	۰۴۲/۰	۵۷۲/۰	۵۰۳/۰	۶۵۷/۰	۲۶۸/۰	۶۰۴/۰	۲۱۰/۰	مقدار معناداری		
۰۴۵/۰	۰۲۶/۰	۰۸۱/۰	۰۱۲/۰	۰۶۸/۰	۰۵۶/۰	۰۷۲/۰	۰۰۱/۰	۰۳۹/۰	ضریب همبستگی پیرسون	قانونمندی	
۳۷۷/۰	۶۰۷/۰	۱۱۴/۰	۸۱۹/۰	۱۸۶/۰	۲۷۳/۰	۱۵۹/۰	۹۸۳/۰	۴۴۸/۰	مقدار معناداری		
۰۲۹/۰	۰۸۷/۰	۰۳۱/۰	۰۶۵/۰	۰۳۹/۰	۰۴۷/۰	۰۰۲/۰	۰۴۶/۰	۱۳۰/۰	ضریب همبستگی پیرسون	شفافیت	
۵۷۴/۰	۰۸۹/۰	۵۴۹/۰	۲۰۸/۰	۴۴۷/۰	۳۶۱/۰	۹۷۶/۰	۳۷۱/۰	۰۱۱/۰	مقدار معناداری		
۰۴۲/۰	۰۱۲/۰	۰۳۸/۰	۰۵۵/۰	۰۰۵/۰	۰۱۱/۰	۰۱۱/۰	۰۳۱/۰	۰۲۵/۰	ضریب همبستگی پیرسون	مسئولیت پذیری	
۴۱۲/۰	۸۱۴/۰	۴۶۱/۰	۲۸۳/۰	۹۲۴/۰	۸۳۰/۰	۸۳۵/۰	۵۵۳/۰	۶۲۷/۰	مقدار معناداری		
۰۱۱/۰	۰۲۴/۰	۰۱۲/۰	۰۴۲/۰	۰۱۴/۰	۰۸۰/۰	۰۴۰/۰	۰۳۸/۰	۰۲۴/۰	ضریب همبستگی پیرسون	عدالت و برابری	
۸۲۸/۰	۶۴۳/۰	۸۲۰/۰	۴۱۶/۰	۷۷۹/۰	۱۲۱/۰	۴۳۴/۰	۴۶۵/۰	۶۳۷/۰	مقدار معناداری		
۰۶۰/۰	۰۰۹/۰	۰۲۲/۰	۰۶۰/۰	۰۲۸/۰	۰۱۳/۰	۰۲۰/۰	۰۰۹/۰	۰۱۱/۰	ضریب همبستگی پیرسون	کارایی و اثربخشی	
۲۴۳/۰	۸۵۸/۰	۶۶۹/۰	۲۴۲/۰	۵۸۵/۰	۸۰۰/۰	۷۰۰/۰	۸۶۶/۰	۸۳۷/۰	مقدار معناداری		
۰۱۰/۰	۰۰۵/۰	۰۱۸/۰	۱۳۲/۰	۰۷۳/۰	۰۴۹/۰	۰۳۹/۰	۰۴۹/۰	۱۰۲/۰	ضریب همبستگی پیرسون	توانمندسازی	
۸۴۸/۰	۹۳۰/۰	۷۳۱/۰	۰۱۰/۰	۱۵۷/۰	۳۴۱/۰	۵۷۴/۰	۳۳۶/۰	۰۴۷/۰	مقدار معناداری		

۵. نتیجه گیری

میانگین به دست آمده تمامی شاخص های حکمروایی شهری از نظر شهروندان پایین تر از حد متوسط گویاهاست این مساله بیانگر آن است که شهروندان وضعیت شاخص ها در شهر گرگان منفی ارزیابی کرده و مدیران و مسئولان شهری خود را در مشارکت دادن شهروندان در جنبه های مختلف مدیریت شهری، پاسخگویی و مسئولیت پذیری در قبال وظایف و مسئولیت های خود و شفافیت کارها و کارایی و اثربخشی اقداماتشان دچار ضعف می دانند. روند شتابان شهرنشینی در کشورهای در حال توسعه و تبدیل شهر به کانون اصلی زندگی، تشدید روند جهانی شدن و کم رنگ شدن نقش دولت ها، بروز ضعف و نابسامانی در سیستم های مدیریتی سنتی، متمرکز و غیر رقابتی کشورهای جهان سوم، ضرورت تحول در سیستم مدیریت شهری و حرکت به سمت الگویی نوین در مدیریت و برنامه ریزی شهری در این کشورها را بیش از پیش آشکار ساخته است. در جوامعی که بر اساس نظام متمرکز اداره می شوند، شهرها بدون در نظر گرفتن جایگاه سایر گروه های شهری به ویژه شهروندان و به شیوه ای متمرکز اداره شده اند. در این جوامع حکومت های محلی به طور کامل شکل نگرفتند و به دلیل تمرکز مدیریتی با مشکلات متعدد اجتماعی، اقتصادی، آلودگی های محیط زیستی، مسکن نامناسب و کمبود زیرساخت ها در شهرها روبه رو هستند. مدیریت شهری در اینگونه جوامع به دلایل متعدد انسجام و هماهنگی لازم را در اداره امور شهرها ندارد به طوری که نیاز به چاره جویی ریشه ای این مشکلات و حرکت به سوی چشم اندازی مطلوب را اجتناب ناپذیر کرده است. بدین منظور حکمرانی خوب شهری با تأکید بر شهروندمداری، به راهبری تعامل

های میان افراد، نهادها و بخش های خصوصی و عمومی می پردازد و در این میان شهرداران، به عنوان رئیس اصلی اجرایی شهر، با توجه به مشارکت اعضای شبکه، ایفای نقش می نمایند. بنابراین شهرداران با ورود به سه حوزه هماهنگی، هدایت کنندگی و انسجام بخشی، زمینه تحقق اهداف حکمرانی خوب شهری را مهیا می سازند که این مهم یکی از لوازم دستیابی به توسعه پایدار، جامعه مدنی، کیفیت زندگی شهری محسوب می شود. تمرکزگرایی در ساختار مدیریتی کشور، به محدودیت اختیارات مدیریت شهری در موضوعات شهری منجر شده است. بررسی وظایف رسمی عناصر مدیریت شهری و قلمرو فضایی آنها حاکی از ناهماهنگی ها و تفرقه در ساختار مدیریت شهری است. این تفرقه در عرصه هدایت و کنترل تحولات کالبدی- فضایی شهرها در حوزه های مدیریتی، سیاسی، قلمرویی و سیاستی مطرح می شود. با توجه به یافته های تحقیق در ارتباط با وضعیت حکمروایی مطلوب شهری در شهر گرگان حاکی از وضعیت نامطلوب این رهیافت در این شهر پیشنهادها در این زمینه ارائه می گردد:

- قانون مداری سازمان ها و جلوگیری از دخالت گروه های غیر رسمی در مدیریت شهری
- گسترش خدمات و تسهیلات به نواحی و محلات حاشیه ای و توانمندسازی حاشیه نشینان
- اجرای آموزش های فرهنگ شهروندی به دو شیوه آموزش نظام مند و آموزش فراگیر
- انتخاب یک فرد معتمد از هر محله برای شرکت در جلسات شهرداری و شورای شهر و ارائه گزارش ماهانه به نمایندگان مردم باعث اعتماد سازی و افزایش مشارکت خواهد شد
- مصرف بهینه عوارض بطوری که شهروندان صرف شدن آن را برای محله خود متوجه شوند
- ارائه نظارت بیشتر از جانب شهرداری و مدیران شهری برای اجرای قوانین و مقررات
- بستر سازی برای شکوفایی بیشتر توانایی های بخش خصوصی در اجرای امور شهری
- اجماع مدیران محلی بر اجرای مدیریت یکپارچه شهری و ضرورت هماهنگی بین سازمانی
- دعوت به همکاری شهروندان در زمینه های مختلف خصوصاً دانشجویان که دارای وقت آزاد بیشتر و انرژی بیشتری نسبت به سایر شهروندان برخوردارند
- ایجاد بستر مناسب جهت همکاری تنگاتنگ مردم و شهرداری و پایه ریزی دولت محلی
- افزایش توان و تخصص پرسنل در جهت ایجاد ارتباط مستحکم با شهروندان و پاسخگویی مناسب به آنان
- تهیه طرح های بهسازی و نوسازی بافت فرسوده شهری با مشارکت مردم
- بهره گیری از نقطه قوت مشارکت ساکنان در حل مشکلات موجود در محلات و همچنین فرصت ارتباط گروه های اجتماعی با همدیگر در راستای حل مشکلات و کمبودهای اجتماعی و فرهنگی محلات
- برطرف نمودن خلأهای قانونی در خصوص همکاری و هماهنگی نهادهای تصمیم گیر و تصمیم ساز در امر بهسازی بافت فرسوده به ویژه سازمان میراث فرهنگی، شرکت عمران و بهسازی و نهاد مدیریت- محلی (شورا و شهرداری) به عنوان اثرگذارترین ارگان های دخیل در بهسازی و نوسازی بافتهای فرسوده شهری
- ایجاد فضاهای جمعی و با نشاط (فرهنگی، فراغتی و ورزشی) در محلات

۶. منابع

۱. برک پور، ناصر و ایرج اسدی (۱۳۸۸)، مدیریت و حکمروایی شهری، تهران: انتشارات معاونت پژوهشی دانشگاه هنر. ص: ۱۹۱-۱۸۸.
۲. بزوی، خدارحم (۱۳۹۹)، حکمروایی شهری اصول، مبانی و تجارت، ناشر دانشگاه گلستان
۳. بی نیازی، فاطمه، مستوفی، آذین (۱۳۹۱). تأثیر حکمروایی شهری در بهسازی بافت فرسوده (نمونه موردی محله آبکوه مشهد) گروه مشاوران جوان شهرداری مشهد کارگروه معماری و شهرسازی. سایت جامع مدیریت مدیریار (<http://www.modiryar.com>).
۴. تاری، مهتا و رضایی، میثم (۱۳۹۸). سنجش و ارزیابی میزان حکمروایی خوب شهری در محله های شهر فردوسی ی شهرستان شهریار، فصلنامه پژوهش های جغرافیای انسانی (پژوهش های جغرافیایی)، دوره ۵۱، شماره ۱، صص ۴۰-۲۳
۵. ۳- تقوایی، علی اکبر و تاجدار، رسول (۱۳۸۹). درآمدی بر رویکرد حکمروایی شهری با رویکردی تحلیلی، فصلنامه مدیریت شهری، دوره ۱۲، شماره ۳۳، صص ۵۸-۲۸
۶. حبیبی، کیومرث، ۱۳۸۵، توسعه کالبدی و حفظ بهسازی و نوسازی بافت های کهن شهری، رساله دوره دکتری، دانشگاه تهران، دانشکده جغرافیا، صص ۱۲۲-۱۷

۷. حسینی، سیدهادی (۱۳۹۵). تحلیل شاخصهای حکمروایی خوب شهری مطالعه موردی: شهر تربت حیدریه، فصلنامه مطالعات شهری، دوره ۱۰، شماره ۲۰، صص ۴۲-۵۳.
۸. دبیرخانه مجمع تشخیص مصلحت نظام و دانشگاه آزاد اسلامی مجموعه مقالات سومین همایش ملی از سلسله همایش های تخصصی چشم انداز حاکمیت و دولت شایسته در ایران ۱۴۰۴، تهران، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهرری، صص ۱۱۵.
۹. رفعیان، مجتبی، حسین پور، سیدعلی، (۱۳۹۰)، حکمروایی خوب شهری از منظر نظریات شهرسازی، طحان: هله، صص ۱۹-۹۵.
۱۰. رضوانی سعیدی، کاظمیان غلامرضا، (۱۳۸۰). امکان سنجی واگذاری وظایف جدید به شهرداریها (بررسی تحولات نظری و تجارب جهانی)، چاپ یکم، ماهنامه شهرداری ها: صص ۳۳.
۱۱. زیاری، کرامت اله؛ یداله نیا، هاجر و یداله نیا، حسین (۱۳۹۹). تحلیل عملکرد مدیریت شهری با تاکید بر شاخص های حکمروایی خوب از منظر شهروندان (مورد مطالعه: شهر ساری)، فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی شهری، دوره ۱۱، شماره ۱۴، صص ۱-۱۶.
۱۲. ۹- سروشان غلامرضا، زیویار پروانه، هندیانی عبدالله، توکلان علی (۱۴۰۰). تبیین وضعیت شاخص های حکمروایی مطلوب شهری در شهر تهران، پاییز ۱۴۰۰، دوره ۱۹، شماره ۷۰؛ از صفحه ۱۳۵ تا صفحه ۱۵۱.
۱۳. صرافی، مظفر و عبدالمهی، مجید (۱۳۸۷). تحلیل مفهوم شهروندی و ارزیابی جایگاه آن در قوانین، مقررات و مدیریت شهری کشور، فصلنامه پژوهش های جغرافیایی، ش ۶۳، دانشگاه تهران: صص ۱۳۴-۱۱۵.
۱۴. ۱۱- عامر نیک پور؛ فاطمه رزقی (۱۳۹۸). بررسی و تحلیل شاخصهای توسعه شهری بر اساس مدل های تصمیم گیری چندمعیاره مورد مطالعه: شهر بابل، فصل نامه آمایش محیط، ۶۲-۴۱.
۱۵. عرفانی، گوران و حسین نقاش طوسی، ۱۳۸۸، ارائه چهارچوبی برای مدیریت ذینفعان کلیدی در اجرای پروژه های نوسازی بافت های فرسوده شهری - نمونه موردی: محله شهید خوب بخت تهران، اولین کنفرانس ملی مهندسی و مدیریت ساخت، تهران، دانشگاه صنعتی امیرکبیر، www.civilica.com/Paper-CCEM01-CCEM01_016.html.
۱۶. عسکری زاده اردستانی، سهیلا؛ ضرابی، اصغر و تقوایی، مسعود (۱۳۹۷). بررسی وضعیت شاخصهای حکمروایی شهری در شهر اراک، مجله جغرافیا و توسعه ناحیه های، شماره ۱، دوره ۳، صص ۳۳۵-۳۱۰.
۱۷. عسگری، علی (۱۳۷۸). طرح طراحی نظام جامع مدیریت مجموعه های شهری کشور: پژوهشکده شهری و روستایی، مرحله اول،
۱۸. عیوضلو، داوود و رضویان، محمدتقی (۱۳۹۷). ارزیابی وضعیت مدیریت شهری کلانشهرها مبتنی بر شاخص های حکمروایی، مطلوب شهری مورد مطالعه: کلان شهر تهران، فصلنامه جغرافیا و توسعه، دوره ۱۶، شماره ۵۲، صص ۱۲۸-۱۰۵.
۱۹. کاظمی، حیدر، رحمانی، بیژن (۱۳۹۹). ارزیابی حکمرانی خوب شهری برای شهرهای ایران، مطالعه موردی: شهر اهواز. فصلنامه آمایش محیط، شماره ۴۸، صص ۱۰۸-۸۹.
۲۰. کرامت الله زیاری احمد پورا احمد حسین حاتمی نژاد علی باستین، (۱۳۹۷). سنجش و ارزیابی اثرات حکمروایی خوب شهری بر زیست پذیری شهرها (مطالعه موردی: شهر بوشهر) پژوهش و برنامه ریزی شهری سال نهم پاییز ۱۳۹۷ شماره ۳۴.
۲۱. موحدی نیا، مصطفی؛ خدابخشی، محمدرضا و محمدزاده، نسرين (۱۳۹۹). سنجش توزیع فضایی خدمات عمومی شهر کرمان با تاکید بر حکمروایی خوب شهری با استفاده از نرم افزار Geode، فصلنامه جغرافیای اجتماعی شهر، دوره ۷، شماره ۱۱، صص ۲۵۵-۲۳۳.
۲۲. هیوز اون (۱۳۷۷). مدیریت دولتی نوین، ترجمه سید مهدی الوانی سهراب خلیلی شورینی و غلامرضا معمارزاده تهران انتشارات مروارید ۱۳۷۷: ۲۸۸.

23. Alon Sagi., Avigdor Gal., Daniel Czamanski., Dani Broitman, (2022) *Uncovering the shape of neighborhoods: Harnessing data analytics for a smart governance of urban areas*, **Volume 11, Issue 2**, Pages 178-187, <https://doi.org/10.1016/j.jum.2022.05.005>
24. Auclair, c. (2000) "Urban poverty and Governance Indicators"
25. <http://www.findarticles.com>
26. Biswas, R., Jana, A., Arya, K. & Ramamritham, K. (2019) *A good-governance framework for urban management*, *Journal of Urban Management*. Vol.12, No.4, pp. 45-78.
27. Chun Liang Lin., Edwin H.W. Chan, Wei-Hwa Chiang (2022) *Urban renewal governance and manipulation of plot ratios: A comparison between Taipei, Hong Kong and, Singapore*, **Volume 119**, 106158, <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2022.106158>
28. Dekker, k. & kempen R. (2004). *Urban governance within the big cities policy*, *journal of cities vol 21*, pp 41-55
29. Haus, Klausen.: Michael jan Erling, (2013). *Urban Leadership and Community -Involvement: Ingredients for Good Governance?* SAGE Publications, *Urban Affairs Review* 2011 47: 256 originally published online 1 December 2010

30. Marwell, N. P., Marantz, E. A. & Baldassarri, D. (2020) *the micro relations of urban governance: Dynamics of patronage and partnership*, *American Journal of Sociology*, Vol.125, No.6, pp. 1559-1601
31. MC Gill,R.(1998)" *Urban management in developing countries*,vol.15No.6.
32. Narayan.(2002).*Empowerment and Poverty reduction, a source Book, the World Bank press*
33. Relhan, G., Ionkova, K. & Huque, R. (2012). *Good Urban Governance through ICT, Journal of the Urban & Regional Information Systems Association*, Vol.25, No.1, pp.45-76.
34. Shen, L.-Y., Jorge Ochoa, J., Shah, M. N., & Zhang, X., (2011). *The application of urban sustainability indicators –A comparison between various practices. Habitat International*, 35(1), 17- 29.doi:https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2010.03.006
35. Stewart. Kennedy (2006). *Designing good urban governance indicators: The importance of citizen participation and its evaluation in Greater Vancouver*", *Cities*, Vol. 23, No. 3p. 196–204, 2006, Available online 8 May2006
36. 32-UN Habitat (2000).*The Global Campaign for Good Urban Governance*. Www .unhabitat.org/governance
37. UN(2000) *Governance participation and partnerships*, <http://www.un.org>.
38. UN.(2006) *Secretariat, Definition of Basic Concepts and Terminologies in Governance and Public Administration*, UN
39. Virtudes, A. (2016) *Good 'governance principles in spatial planning at local scale, Procardia engineering*, Vol.17, No.4, pp. 65-89
40. Yousaf, Momna., Ihsan, Freeha. & Ellahi, Abida. (2016) *Exploring the impact of good governance on citizens' trust in Pakistan*, *Government Information*, Vol.33, No.1, pp. 200-209.

